



Concello de
Vilagarcía de Arousa
Conservatorio Profesional de Música

Programación Didáctica
PIANO COMPLEMENTARIO
Grao Profesional



Índice

1.Introdución.....	4
1.1.Marco Legal	4
1.2.Características do centro	6
1.3.Características do alumnado6	
2.Obxectivos xerais das ensinanzas musicais	8
2.1. Grao Profesional.....	8
3.Obxectivos específicos das ensinanzas musicais	9
4.Obxectivos, contidos e criterios de avaliación da materia de Piano Complementario	10
4.1.Grao profesional da materia de Piano Complementario	10
4.1.1.Obxectivos	10
4.1.2.Contidos.....	10
4.1.3. Criterios de Avaliación da materia no Grao Profesional	11
4.1.3.1. Procedementos e ferramentas de avaliación	12
4.1.3.2. Criterios de cualificación aplicables a todos os cursos	12
4.1.3.3. Sistema de control da asistencia do alumnado	13
4.1.3.4. Medidas de recuperación ao longo do curso académico.....	13
4.1.3.5. Procedemento de recuperación da convocatoria ordinaria.....	14
4.1.3.6. Procedemento de recuperación da convocatoria extraordinaria....	14
4.1.3.7. Criterios para a concesión de ampliación de matrícula	14
5.Metodoloxía	15
5.1 Principios metodolóxicos	15
5.2 Métodos didácticos.....	16
6. Atención á diversidade.....	17
7. Temas transversais	18
7.1.Educación en valores	18
7.2 Tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC's)	19
8. Actividades culturais e de promoción das ensinanzas.....	20
8.1. Actos institucionais	20
8.2. Cursos e clases maxistras	21
8.3. Audicións.....	21
8.4. Outros	21
9. Secuenciación por cursos	22
9.1. Curso: 3º de grao profesional.....	22
9.1.1.Obxectivos	22
9.1.2. Contidos.....	22



9.1.3. Criterios de avaliación.....	24
9.1.3.1. Mínimos esixibles	25
9.1.4. Recursos didácticos	25
9.2. Curso: 4º de grao profesional.....	27
9.2.1.Obxectivos	27
9.2.2. Contidos.....	27
9.2.3. Criterios de avaliación.....	29
9.2.3.1. Mínimos esixibles	29
9.2.4. Recursos didácticos	30
9.3. Curso: 5º de grao profesional.....	31
9.3.1.Obxectivos	31
9.3.2.Contidos.....	31
9.3.3.Criterios de avaliación.....	33
9.3.3.1.Mínimos esixibles	33
9.3.4.Recursos didácticos	33
9.4. Curso: 6º de grao profesional.....	35
9.4.1.Obxectivos	35
9.4.2.Contidos.....	35
9.4.3.Criterios de avaliación.....	37
9.4.3.1. Mínimos esixibles	37
9.4.4.Recursos didácticos	37
10. Procedementos de avaliación e seguimento da programación didáctica	39
11.Procedementos para realizar a avaliación interna do departamento.....	40
12.ANEXOS	41
12.1. Probas de acceso a outros cursos do grao profesional (4º,5º e 6º cursos)41	
12.1.1.Normativa Xeral	41
12.1.2.Acceso ao 4º curso do grao profesional	42
12.1.3.Acceso ao 5º curso do grao profesional	42
12.1.4.Acceso ao 6º curso do grao profesional	43



1.Introdución

A presente Programación Didáctica de Piano Complementario está baseada na secuenciación dos obxectivos, contidos e criterios de avaliación ao longo dos cursos de terceiro, cuarto, quinto e sexto do grao profesional, e foi realizada polo profesorado desta materia de acordo co currículo oficial vixente para a materia e co proxecto educativo do centro, como así establecen os artigos 5º e 10º do capítulo II dos Decretos 198/2007 e 203/2007, do 27 de setembro, respectivamente.

Este documento inclúe, ademais dos obxectivos e contidos, a metodoloxía que se vai a seguir (indicando materias e recursos didácticos que se empregarán), a avaliación e os seus tipos, procedementos e ferramentas (tanto da aprendizaxe coma da ensinanza e da propia programación), a atención á diversidade, e outras informacións que consideramos de interese e necesidade para levar a cabo o proceso de ensinanza-aprendizaxe.

Entendemos esta programación didáctica como un instrumento flexible, que permite adaptarse ás circunstancias concretas do alumnado en cada momento do seu proceso de aprendizaxe, pero ao mesmo tempo, tamén como marco de referencia que lle dá forma á nosa ensinanza garantindo que aqueles alumnos e alumnas dun mesmo nivel, e incluso con diferente profesorado, poidan acceder a unha ensinanza que favoreza a consecución dunhas competencias mínimas equiparables.

1.1.Marco Legal

Para a elaboración desta programación didáctica tivéronse en conta os documentos legais que figuran a continuación, tendo presente o reflectido no Artigo 1.2 do Decreto 223/2010, do 30 de decembro, polo que se establece o Regulamento Orgánico dos Conservatorios que explicita *“Tamén será de aplicación aos conservatorios de música e de danza de titularidade das entidades locais, e aos centros privados de ensinanza de música e de danza en todos aqueles aspectos que non contraveñan o establecido na súa lexislación específica e os límites fixados por ela”*. Figuran clasificados atendendo á súa data de publicación, de menor a maior antigüidade:

- **REAL DECRETO 428/2013, do 14 de xuño**, polo que se establecen as especialidades docentes do Corpo de Profesores de Música e Artes Escénicas vinculadas ás ensanzas de Música e Danza
- **ORDE do 29 de setembro de 2015** pola que se convocan os premios extraordinarios nas ensanzas artísticas profesionais nas modalidades de música, danza e de artes plásticas e deseño na Comunidade Autónoma de Galicia, correspondentes ao curso 2014/15. DOG do 6 de outubro de 2015.
- **CIRCULAR 6/2012** da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa pola que se determinan as titulacións mínimas esixibles para a im-



partición das ensinanzas regradas de música nos Conservatorios de Música non dependentes da Consellería de Cultura, Educación e O.U. , e nos centros autorizados

- **DECRETO 229/2011**, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación. DOG 21 de decembro de 2011.
- **CIRCULAR 15/2011** da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa pola que se ditan instrucións para determinados aspectos do funcionamento dos conservatorios elementais e profesionais de música e danza.
- **ORDE do 4 de agosto de 2011** pola que se desenvolve o Decreto 223/2010, do 30 de decembro, polo que se establece o Regulamento Orgánico dos conservatorios elementais e profesionais de música e de danza da Comunidade Autónoma de Galicia. DOG do 18 de agosto de 2011.
- **DECRETO 223/2010**, do 30 de decembro, polo que se establece o Regulamento orgánico dos conservatorios elementais e profesionais de música e de danza da Comunidade Autónoma de Galicia. DOG do 19 de xaneiro de 2011.
- **ORDE do 28 de xullo de 2008**, pola que se regulan as probas de acceso ás ensinanzas profesionais de música dispostas no Decreto 203/2007, do 27 de setembro, polo que se establece o currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música. DOG do 18 de agosto de 2008.
- **CIRCULAR 21/2008** da Dirección Xeral de Formación Profesional e Ensinanzas Especiais, pola que se regula a avaliación e cualificación dos alumnos e das alumnas que cursan as ensinanzas elementais de música e danza dispostas nos decretos 196/2007, do 20 de setembro e 198/2007, do 27 de setembro, polos que se establece a ordenación das ensinanzas de grao elemental de danza e de música, respectivamente.
- **ORDE do 8 de febreiro de 2008**, pola que se regula a avaliación e cualificación do alumnado que cursa as ensinanzas profesionais de música que se establecen na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación. DOG do 26 de febreiro de 2008.
- **DECRETO 198/2007**, do 27 de setembro, polo que se establece a ordenación do grao elemental das ensinanzas de réxime especial de música. DOG do 25 de outubro de 2007.
- **DECRETO 203/2007**, do 27 de setembro, polo que se establece o currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música. DOG do 31 de outubro de 2007.
- **CIRCULAR 9/2007** da Dirección Xeral de Formación Profesional e Ensinanzas Especiais, pola que se ditan instrucións sobre o desenvolvemento das ensinanzas elementais e profesionais de música establecidas na Lei Orgánica 2/2006, de 3 de maio, de Educación.



1.2. Características do centro

A creación do Conservatorio Profesional de Música de Vilagarcía de Arousa ven reflectida no Decreto 222/2000, de 13 de setembro, e autorizada a súa posta en funcionamento pola Orde do 6 de xullo de 2005, ámbalas dúas da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

É un centro público e oficial no que se imparten na actualidade os graos elemental e profesional das ensinanzas de réxime especial de música reguladas pola Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación.

Sito no Auditorio Municipal de Vilagarcía de Arousa, na Avda. da Mariña nº 27.

O centro sitúase na bisbarra do Salnés. A actividade musical da zona xira en torno á existencia deste centro, de bandas de música, asociacións culturais e coros. Existe en Vilagarcía de Arousa, e tamén de titularidade municipal, unha Escola Municipal de Música así coma escolas de música privadas. O mesmo sucede noutros municipios da comarca.

O propio Conservatorio e o Concello de Vilagarcía de Arousa, programan actividades musicais. A cidade carece de fonoteca pública e de biblioteca musical especializada (a excepción da do propio centro).

A maiores da actividade docente da ensinanza de música, no Centro realízanse diferentes actividades extraescolares e complementarias co obxectivo de completar a formación do alumnado: concertos, Masterclass, Seminarios, conferencias e cursos de especialización, e outros.

A ensinanza que se imparte no Conservatorio Profesional de Música de Vilagarcía de Arousa é a de música, regulada pola Lei 2/2006, do 3 de maio, de Educación e polo Real Decreto 1577/2006, do 22 de decembro polo que se fixan os aspectos básicos das ensinanzas profesionais de música, sendo na Comunidade Autónoma de Galicia os decretos polos que se regula o grao elemental e profesional o 198/2007, do 27 de setembro, e 203/2007, do 27 de setembro.

1.3. Características do alumnado

O centro conta cunha media de 125 alumnos e alumnas, variando a súa procedencia segundo a idade e o curso que realizan. Así, a maioría do alumnado pertence ao Concello de Vilagarcía de Arousa aínda que tamén é salientable o número de alumnos/as doutros concellos limítrofes.

As principais motivacións para o estudo neste Centro son:

- A obtención dun título que lles abra saídas profesionais, e que posibilite a continuidade de estudos no grao superior de música.
- O interese polo estudo dunha especialidade instrumental.
- A calidade da ensinanza.



– A localización do Conservatorio.

As expectativas de futuro do alumnado varían segundo o grao no que se atopan: os/as alumnos/as de grao elemental teñen como principal obxectivo obter unha formación que lles permita gozar da música e poder continuar os seus estudos. O alumnado do grao profesional manifesta as súas preferencias por dedicarse á docencia e á práctica instrumental (orquestra, banda, coro, cámara, solista, etc.), e, se cadra, continuar os seus estudos nun Conservatorio Superior de Música.

No estudo individual do alumnado resalta o esforzo, a análise do repertorio e a comprensión do mesmo. Como gran problema sobresa a falta de tempo, especialmente no grao profesional, debido á gran cantidade de horas que o alumnado pasa no seu centro de ensinanza obrigatoria. Outros problemas son a falta de organización, de constancia e concentración no estudo.

O clima existente entre o alumnado e o profesorado do centro é óptimo, sendo este un dos valores máis apreciados por ambas partes.

Como conclusión, extraemos que ao ser este un centro de ensinanzas artísticas o grao de satisfacción do alumnado co centro é alto, por non ser obrigatorios os devanditos estudos.



2. Obxectivos xerais das ensinanzas musicais

2.1. Grao Profesional

O Decreto 203/2007, do 27 de setembro, polo que se establece o currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música, indica no artigo 2º que a súa finalidade é proporcionarlle ao alumnado unha formación artística de calidade e garantir a cualificación dos futuros profesionais da música, ordenándose en catro funcións básicas: formativa, orientadora, profesionalizadora e preparatoria para estudos posteriores.

Esta finalidade acádase ao longo dos seis cursos dos que consta este grao coa consecución dos seguintes obxectivos que aparecen enumerados no artigo 3º do mesmo Decreto:

- a) Habituar a escoitar música e establecer un concepto estético que permita fundamentar e desenvolver os propios criterios interpretativos.
- b) Desenvolver a sensibilidade artística e o criterio estético como fonte de formación e enriquecemento persoal.
- c) Analizar e valorar a calidade da música.
- d) Coñecer os valores da música e optar polos aspectos xurdidos dela máis axeitados para o desenvolvemento persoal.
- e) Participar en actividades de animación musical e cultural que permitan vivir a experiencia de transmitir o gozo da música.
- f) Coñecer e empregar con precisión o vocabulario específico relativo aos conceptos científicos da música.
- g) Coñecer e valorar o patrimonio musical como parte integrante do patrimonio histórico e cultural.
- h) Tomar conciencia da importancia dunha escoita activa como base imprescindible na formación de futuros profesionais.
- i) Fomentar a utilización do patrimonio musical en xeral, e a do galego en particular, como medio indispensable no enriquecemento da persoa e da súa formación musical.



3. Obxectivos específicos das ensinanzas musicais

A diferenza do Decreto 198/2007, que establece a ordenación do currículo das ensinanzas elementais, no Decreto 203/2007 de ordenación das ensinanzas profesionais recóllense no artigo 6º os obxectivos específicos destas, que serán desenvolvidos de xeito máis concreto no currículo de cada materia e que citaremos nos seguintes apartados deste mesmo punto.

Estes obxectivos específicos ou capacidades que deben ser adquiridos polo alumnado do grao profesional das ensinanzas de música son:

- a) Superar con dominio e capacidade crítica os contidos e os obxectivos formulados nas materias que compoñen o currículo da especialidade elixida.
- b) Coñecer os elementos básicos das linguaxes musicais, as súas características, as funcións e as transformacións nos contextos históricos.
- c) Utilizar o oído interno como base da afinación, da audición harmónica e da interpretación musical.
- d) Formar unha imaxe axustada das posibilidades e das características musicais de cada un, tanto a nivel individual como en relación co grupo, coa disposición necesaria para saber integrarse como un membro máis del ou para actuar como responsable do conxunto.
- e) Compartir vivencias musicais de grupo na aula e fóra dela que permitan enriquecer a relación afectiva coa música, a través do canto e da participación instrumental en grupo.
- f) Valorar o corpo e a mente para utilizar con seguridade a técnica e poder concentrarse na audición e na interpretación.
- g) Relacionar e aplicar os coñecementos adquiridos en todas as materias que compoñen o currículo, nas vivencias e nas experiencias propias para acadar unha interpretación artística de calidade.
- h) Coñecer e aplicar as técnicas do instrumento ou da voz de acordo coas exigencias das obras.
- i) Adquirir e demostrar os reflexos necesarios para resolver eventualidades que xurdan na interpretación.
- j) Cultivar a improvisación e a transposición como elementos inherentes á creatividade musical.
- k) Interpretar individualmente ou dentro da agrupación correspondente obras escritas en todas as linguaxes musicais, afondando no coñecemento dos estilos e das épocas, así como nos recursos interpretativos de cada un destes.
- l) Actuar en público con autocontrol, dominio da memoria e capacidade comunicativa.



4. Obxectivos, contidos e criterios de avaliación da materia de Piano Complementario

4.1. Grao profesional da materia de Piano Complementario

No Anexo II do Decreto 198/2007, do 27 de setembro, polo que se establece a ordenación do grao elemental das ensinanzas de réxime especial de música, establécense os obxectivos, contidos e criterios de avaliación sobre os que se basea a presente programación e que son os que se citan a continuación:

4.1.1. Obxectivos

O ensino do piano complementario no grao profesional terá como obxectivo contribuir a desenvolver no alumnado as capacidades seguintes:

- a) Coñecer as distintas posibilidades do instrumento.
- b) Adquirir un grao de destreza na execución que permita desenvolverse coa maior soltura posible no teclado, enfrontándose á dificultade dun certo nivel.
- c) Alcanzar progresivamente rapidez de reflexos na lectura á primeira vista.
- d) Ler con fluidez partituras polifónicas, con plena comprensión das súas formulacións harmónicas así como dos seus aspectos lineais ou contrapuntísticos.

4.1.2. Contidos

- Desenvolvemento da percepción interna da propia relaxación, ligada a un principio de utilización consciente do peso do brazo.
- Planificación do traballo da técnica tendo en conta a unidade profunda dos factores que a determinan.
- Desenvolvemento da técnica dixital (independencia, velocidade, forza e resistencia nos movementos de articulación dos dedos e desenvolvemento da técnica braquial, caída e lanzamentos de antebrazo e brazo, movementos de rotación e circulares da man e pulso, desprazamentos laterais, etc).
- Principios de dicitación pianística.
- Práctica dos diversos modos de pulsación ou ataques posibles, en función sempre da dinámica, o fraseo e o sentido musical xeral do fragmento de que se trate.
- Desenvolvemento dunha técnica polifónica básica.
- Coñecemento dos pedais e das súas funcións.

Práctica intensiva da lectura a primeira vista.

Lectura harmónica (lectura de acordes, series de acordes enlazados, acordes desprezados en toda a súa variedade de presentacións posibles, tales como fórmulas do tipo



baixo de Alberti, acordes partidos, despregados de diversas maneiras, arpexados, etc.) e lectura contrapuntística, estritamente lineal, a dúas e incluso a tres voces.

- Estudos de obras do repertorio pianístico de dificultade progresiva, prestando especial atención a todo aquel material de traballo que contribúa de maneira especial á capacidade de aprender e de realizar de forma inmediata no teclado a escritura polifónica, posto que niso reside a utilidade esencial da disciplina.

4.1.3. Criterios de Avaliación da materia no Grao Profesional

- 1) Ler textos a primeira vista. Este criterio de avaliación pretende constatar a capacidade do alumnado para desenvolverse con certo grao de autonomía na lectura dun texto instrumental.
- 2) Mostrar nos estudos e obras a capacidade de aprendizaxe progresiva individual. Este criterio de avaliación pretende verificar que o alumnado é capaz de aplicar no seu estudo as indicacións do profesorado e, con elas, desenvolver unha autonomía de traballo que lle permita unha certa valoración do seu rendemento.
- 3) Interpretar obras de acordo cos criterios de estilo correspondentes. Este criterio de avaliación pretende comprobar a capacidade do alumnado para utilizar o tempo, a articulación e a dinámica como elementos básicos da interpretación.
- 4) Actuar como membro dun grupo e manifestar a capacidade de tocar ou cantar ao mesmo tempo que escoita e se adapta ao resto dos instrumentos ou voces. Este criterio de avaliación presta atención á capacidade do alumnado de adaptarse musical e sonoramente aos/as seus/súas compañeiros/as para realizar un traballo común.
- 5) Chegar a través da análise á estrutura harmónica interna dun fragmento de partitura para teclado. Mediante este criterio poderase avaliar a capacidade do alumnado para utilizar a análise como medio para achar a estrutura harmónica subxacente nun fragmento de música, e determinar os diferentes tratamentos a que foi sometida polo compositor ou compositora para a realización da obra.
- 6) Redución harmónica dun fragmento sinxelo de música escrita para un instrumento polifónico. Mediante este criterio poderanse avaliar os coñecementos analíticos do alumnado no referente á identificación das estruturas harmónicas básicas, mediante un exercicio de lectura baseado principalmente na eliminación de todo o que non sexa esencial desde o punto de vista das devanditas estruturas.
- 7) Lectura simplificada de obras ou fragmentos con disposicións harmónicas tipicamente pianísticas (arpexos, etc). Mediante este criterio poderase avaliar a capacidade de síntese do alumnado e a súa rapidez na realización de pasaxes harmónicas simples, pero de execución relativamente complicada.
- 8) Repentización dunha partitura participando dentro dun grupo de instrumentos ou no acompañamento a un/unha solista. Trátase de avaliar o grao de desenvolvemento dos reflexos e demais calidades que son estimuladas no alumnado a través da lec-



tura improvisada formando parte dun grupo de instrumentistas ou no acompañamento a un/unha solista vocal e instrumental.

4.1.3.1. Procedementos e ferramentas de avaliación

A avaliación ten dúas vertentes:

- **Avaliación continua.** O/A profesor/a valorará de forma constante o progreso do/a alumno/a durante o curso, así como a súa actitude e asistencia, recollendo dita información no caderno de aula.
- **Avaliación puntual.** Organizaranse audicións ao longo do curso, concertos de alumnos/as e audicións de aula, onde o/a profesor/a valorará a cantidade do traballo presentado e o comportamento do/a alumno/a nestes eventos. Para a avaliación das mesmas utilizarase a folla de calibración.

4.1.3.2. Criterios de cualificación aplicables a todos os cursos

1	Carencia total de traballo individual
2-3	Graves dificultades coa lectura e interpretación das notas e do ritmo Interrupcións frecuentes Acusada falta do control do son Escaso dominio da obra Falta de control técnico das diferentes seccións da obra
4	Insuficiencia do nivel preciso e aceptable segundo os criterios de avaliación de cada curso Falta de continuidade na interpretación Pobre recuperación dos atrancos Erros de lectura, afinación e ritmo Baixa calidade do son Falta de preparación xeral Actitude negativa e falta de interese na materia
5-6	Seguridade xeral na lectura (notas e ritmo) Traballo técnico adecuado Continuidade na interpretación da obra Limitación no uso de recursos musicais Evidencia dunha coidada preparación
7-8	Interpretación realizada con seguridade técnica



Evidencia de control do son e da afinación

Tempo adecuado e mantido

Uso correcto das dinámicas e do fraseo

Capacidade de resposta ó estilo

9-10 Interpretación creativa realizada con fluidez e seguridade técnica

Dominio da memoria

Atención ás dinámicas e o fraseo

Control do son e da afinación

Tempo axeitado dende o punto de vista musical

Comprensión dos detalles musicais e do carácter e estilo da obra

4.1.3.3. Sistema de Control de Asistencia.

Co obxectivo de controlar á asistencia do alumnado ás actividades lectivas deste centro, se contabilizarán as faltas de asistencia do seguinte xeito:

O alumnado que supere ás **TRES** faltas de asistencia **trimestrais** para materias dunha sesión semanal e **CATRO** faltas de asistencia para materias de dúas sesións semanais poderá ser avaliado en cada trimestre mediante unha proba específica.

O profesorado desenvolverá esta proba no horario asignado ao/á alumno/a, no caso das materias individuais. No suposto das materias colectivas o profesorado indicará ao alumnado a data e hora de realización da proba.

O profesorado das diferentes materias deberá notificar ao titor/a e á Xefatura de Estudos cando o seu alumnado acade o número de faltas sinalado.

A Comisión de Coordinación Pedagóxica será o órgano que resolverá as incidencias ou casos excepcionais que podan acontecer.

Materias de 1 sesión semanal: Instrumento, Piano complementario, Orquestra, Conxuntos, Novas tecnoloxías aplicadas á música, Itinerario de Fundamentos de Composición, Técnicas de Composición aplicadas á didáctica, Repentización e acompañamento, Música de cámara, Educación auditiva e vocal e Coro.

Materias de 2 sesións semanais: Linguaxe musical (elemental e profesional), Harmonía, Análise e Historia da música.

4.1.3.4. Medidas de recuperación ao longo do curso académico.

Consistirá nunha proba onde alumnado deberá presentar toda a materia que corresponda á avaliación en cuestión, sendo o profesorado o encargado de designar os contidos e as pezas a interpretar na proba. Devandito exame terán que realizalo os discentes que superen as **TRES** faltas de asistencia por **trimestre**.



4.1.3.5. Procedemento de recuperación da convocatoria ordinaria

O/A alumno/o terá dereito a realizar un exame ao final do curso académico. Consistirá nunha proba práctica, onde o/a alumno/o presentará un programa cun número de obras segundo o disposto nesta programación e proposto polo/a profesor/a para ese curso. Nela terá que demostrar acadados os obxectivos reflectidos nesta programación.

4.1.3.6. Procedemento de recuperación da convocatoria extraordinaria

Consistirá nunha proba práctica a celebrar no mes de xuño, na que o/a alumno/a presentará un programa segundo o reflectido no Informe da materia correspondente que se lle entrega xunto co Boletín de Cualificacións finais. Nela terá que amosar ter acadados os obxectivos reflectidos nesta programación.

4.1.3.7. Criterios para a concesión de ampliación de matrícula

Demostrar que ten adquiridos os obxectivos específicos ou capacidades de tódalas materias do curso actual.

Amosar as adecuadas capacidades de aprendizaxe para superar o curso ao que aspira a acceder.

O profesorado titor/a será o encargado de propoñer a ampliación de matrícula informando ás familias, e solicitando unha reunión do profesorado de todas as materias que cursa o/a alumno/a.

O profesorado das distintas materias informarán por escrito en relación ás capacidades de aprendizaxe e a adquisición dos obxectivos específicos reflectidos nas diferentes programacións.

No suposto de que todos os informes sexan favorables, o titor/a presentará a proposta á dirección do Centro que a elevará ao Consello Escolar para a súa aprobación definitiva.



5. Metodoloxía

Pola propia natureza da ensinanza da materia de Piano complementario, ao ter unha maior carga de traballo individual, as técnicas de ensinanza serán individuais e activas, e o método a empregar será a auto aprendizaxe guiada, onde o/a profesor/a en cada clase orientará e motivará ao alumnado para a busca, procesamento e aplicación da información necesaria, así como a aprendizaxe por proxectos, xa que estes coñecementos que adquirirá poranse en práctica nas metas ou proxectos establecidos, desde a preparación de obras e estudos hasta un programa de concerto.

Para dar resposta a todo o anterior, e de xeito xeral, as estratexias metodolóxicas adaptaranse á madurez do alumnado e aos factores contextuais da clase, como son o tempo dispoñible e os espazos e recursos cos que se conte.

5.1 Principios metodolóxicos

Os principios que rexen a elaboración desta programación didáctica dotándoa de coherencia e sentido son:

- **Actividade:** O carácter instrumental da materia de piano complementario require da práctica, polo que o principio de que as cousas se aprenden facéndoas vai implícito na nosa ensinanza.
- **Autonomía:** Cada alumno/a será orientado nas súas clases individuais e nos ensaios que se poidan realizar, ensinándolle a traballar de forma independente e a tomar decisións por si mesmo.
- **Creatividade:** Ao tratarse dunha ensinanza artística, toda actividade que realicemos tratará de estimular o pensamento e a imaxinación, buscando conseguir que os/as nosos/as alumnos/as non repitan soamente o que dicimos e pedimos.
- **Individualización:** A nosa ensinanza da materia é individual a maior parte do tempo, algo que nos facilita que en cada clase se teña en conta a dimensión persoal e afectivo social de cada alumno ou alumna.
- **Flexibilidade e diversidade de estratexias didácticas:** Co fin de conseguir os obxectivos propostos poderemos realizar as adecuacións que fosen precisas na temporalización dos contidos.
- **Convivencia:** Nos casos en que as actividades da nosa ensinanza requiran de traballo en equipo fomentárase en todo momento un clima de cordialidade e respecto entre o alumnado.
- **Significación:** Esta será unha das vías de motivación que empregaremos, presentando o que se aprende como algo que será útil noutras situacións, que terá aplicación reais.



- **Interdisciplinarietà:** Buscaremos relacionar os contidos da nosa materia cos das outras materias do currículo que cursa o noso alumnado para dotalos dunha maior significación

5.2 Métodos didácticos

Á hora de decidir os métodos didácticos para esta programación didáctica tivéronse en conta os seguintes enfoques:

- **Modelo constructivista:** Tomando como idea principal que o coñecemento é unha construción persoal na que o/a alumno/a elabora significados propios a partir duns coñecementos previos, a través dunha actividade intelectual e práctica.
- **Aprendizaxe significativa:** Este modelo de aprendizaxe está moi relacionado co constructivista, xa que a adquisición de coñecemento polo/a alumno/a realízase construíndo sobre os seus propios esquemas, sumando información sobre a que xa ten, que lle será útil para aplicar noutras situacións.

Para que isto se produza, debemos ter en conta ao longo de toda actividade:

- a) Que o alumnado teña unha boa actitude, algo que se consegue facéndolle ver que o que están a facer ten sentido, é dicir ten unha razón, unha finalidade, así como fomentando o bo clima de clase, a auto confianza, etc.
- b) Que o que se ensine presente unha estrutura lóxica dentro da materia, enfocando o traballo de forma globalizado ra.
- c) Que as novas aprendizaxes se relacionen cos coñecementos previos, é dicir, os contidos deben ter significatividade psicolóxica.
- d) Que sexan conscientes da importancia do estudo individual, fomentando o interese e o respecto polo hábito de estudo e ensinándolles a maneira de que ese tempo sexa eficiente.



6. Atención á diversidade

A diversidade constitúe un valor que enriquece e diversifica a realidade, esixindo no plano educativo unha maior atención por parte do profesorado.

É un feito que os/as alumnos/as que acceden a un conservatorio presentan diferenzas individuais e non todos/as os/as alumnos/as aprenden ao mesmo ritmo nin teñen as mesmas capacidades, polo que será labor do profesorado adecuar a práctica docente ás necesidades e características do alumnado.

Para dar resposta á diversidade, desde a clase de Piano complementario teremos en conta as seguintes pautas:

- Traballar con materiais abertos e flexibles, que expoñan diversas estratexias para o logro dos coñecementos.
- Ter en conta as diferenzas individuais e de grupo que se detectan na avaliación inicial: os intereses dos/as nenos/as, o contacto que tiveron coas actividades, as destrezas adquiridas, etc.
- Buscar orientación externa, de ser necesario, co propio centro como mediador.
- Respetar o ritmo de aprendizaxe de cada alumno/a.
- Diversificar as actividades para lograr os obxectivos.
- Expoñer actividades de diferente dificultade e integrar aos/ás alumnos/as na máis apropiada ao seu nivel.
- Fomentar a pedagogía do éxito, é dicir, valorar os pequenos logros de cada un e considerar positivamente o seu proceso de aprendizaxe.
- Potenciar o traballo das actitudes para lograr o respecto de todos e todas

A atención á diversidade constitúe un indicador moi positivo da saúde do noso sistema educativo, xa que un sistema que tamén intenta dar resposta a todos eses nenos e nenas con deficiencias a nivel persoal e con características cognoscitivas por encima da media, é un sistema educativo próximo ás necesidades reais do educando. Neste sentido a nosa programación didáctica intentará establecer os instrumentos necesarios, en consonancia cos outros documentos do centro, para lograr unha educación musical comprensiva e de calidade.



7. Temas transversais

A nosa materia tamén trata esta serie de elementos transversais que son abordados desde cada unha das diferentes materias que comprenden o currículo das ensinanzas de réxime especial de música, e que nos dan a oportunidade de reflexionar sobre a dimensión máis persoal da educación.

7.1. Educación en valores

Á hora de abordar a educación en valores seguiranse as seguintes consignas:

- A **educación ambiental** tratarémola a través do coidado pola produción excesiva de sons por parte do alumnado, a concienciación sobre contaminación acústica, e a través da importancia que se lle debe de dar ao silencio como marco de calquera actividade musical.
- En canto á **educación para a saúde**, abordarémola a través da práctica corporal, aprendendo a apreciar e valorar o propio corpo e as súas posibilidades de movemento, tendo en conta e incidindo sobre a educación postural e a adquisición dun correcto ton muscular. Ademais, a música, polos seus compoñentes afectivos, fisiolóxicos e intelectuais, tamén incide de forma positiva no equilibrio persoal e anímico das persoas.
- No referente á **educación para a igualdade de sexos**, partiremos de que a música non está relacionada co sexo do alumnado, e de que toda actividade musical en grupo partirá do principio de integración, de colaboración e de respecto mutuo entre os integrantes da clase independentemente do sexo ao que pertenzan.
- A **educación para a paz e a tolerancia** traballarase a partir de pezas doutras culturas e das relacións que se establezan coas persoas da contorna.
- A **educación para o lecer** traballarase a partir do concepto produtivo do ocio, a través da asistencia a concertos, audicións, recitais e outras actividades culturais, ademais de fomentar a escoita de música e a lectura de libros relacionados co traballado en clase.
- En canto á **educación do consumidor** trataremos que o alumnado adquira unha actitude crítica ante o fenómeno musical, axudándolles a forxar un criterio á hora de decantarse por diferentes versións, e propiciando dese modo un aumento da súa capacidade de elección á hora de consumir música.
- Para rematar, a **educación moral e cívica** abordarémola ao ter presente o respecto ás normas e a necesidade da súa existencia como poden ser á hora de tocar en grupo: a entrada simultánea, o mantemento do plano sonoro adecuado, a actitude de escoita e respecto aos demais... Todas estas normas estarían referidas aos/ás compañeiros/as, ao material da aula, ao/á profesor/a, etc.



7.2 Tratamento das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC's)

Hoxe en día é difícil pensar nun modelo pedagóxico que non se complemente cos recursos tecnolóxicos, permitindo unha formación máis completa e posibilitando unha renovación na pedagogía e na didáctica. A educación ten que avanzar ao paso da sociedade co fin de enriquecerse mutuamente.



8. Actividades culturais e de promoción das ensinanzas

Segundo o establecido no Proxecto Educativo de Centro en referencia ás actividades culturais e de promoción das ensinanzas:

A. Terán a consideración de actividades complementarias as organizadas durante o horario escolar polo Conservatorio, de acordo cos seus proxectos e programacións e que teñen un carácter diferenciado das actividades propiamente lectivas, polo momento, espacio ou recursos que utilizan.

Son actividades complementarias fixas as seguintes:

- Audicións
- Concertos trimestrais e finais
- Aqueloutras que así o determine o centro a través dos órganos competentes.

B. Terán a consideración de actividades extraescolares as encamiñadas a potenciar a apertura do centro ó seu entorno e á procura da formación integral do alumnado. As actividades extraescolares realizaránse, sempre que sexa posible, fora do horario lectivo, terán carácter voluntario para o alumnado e buscarán a implicación activa de toda a comunidade educativa.

Son actividades extraescolares as seguintes:

- Os intercambios educativos/culturais con outros centros
- As viaxes, excursións ou saídas culturais
- Os cursos ou cursiños
- Aqueloutras que así o determine o centro a través dos órganos competentes.

C. Poderanse organizar outras actividades no centro a proposta de calquera membro da comunidade educativa que sexan de interés tanto para o centro coma para os destinatarios aos que vai dirixida. En calquera caso as propostas doutras actividades deberán seguir os puntos enumerados anteriormente no apartado que corresponda.

O alumnado do centro terá o dereito de asistir, aínda que non a obriga, ás actividades culturais e de promoción das ensinanzas que se organicen dende os distintos Departamentos, agás nas audicións, onde si deberán participar.

8.1. Actos institucionais

Dende hai xa varios cursos académicos temos xa institucionalizados unha serie de concertos, de xeito que pasaran a formar parte da programación estable do centro. Seguindo esta liña de continuidade, as posibles participacións do alumnado do centro sería nos seguintes actos:



- Concerto de Santa Cecilia: Terá lugar ao redor do 22 de novembro de cada ano.
- Concerto de Nadal : a celebrar na dúas semanas anteriores ás vacacións de Nadal.
- Concerto das Letras Galegas: coincidindo coa celebración desta data no mes de maio de cada ano.
- Concerto Fin de Grao: a celebrar a finais do mes de maio de cada ano, en ocasións coincidindo co Concerto das Letras Galegas.
- Concerto de Fin de Curso: a celebrar antes da avaliación final do curso.

Ademais das actividades que se realicen no seo do propio centro, intentarase celebrar concertos en salas ou espazos que permitan unha maior proxección da nosa tarefa profesional.

8.2. Cursos e clases maxistras

Os cursos e clases maxistras que se desexen organizar, unha vez propostos no departamento correspondente trasladaranse ao Claustro de profesores e Consello Escolar onde se debaterán, e se son autorizados pasarán a ter a consideración de actividades extraescolares ou complementarias do centro.

No caso de que os diferentes departamentos teñan algunha proposta, esta deberá ser tratada no mes de setembro e incluída na Programación Xeral Anual. As propostas posteriores a esta data, poderán terse en conta, sempre que sexan autorizadas polo Consello Escolar.

8.3. Audicións

Atendendo ao que se contempla nos currículos de Grao Elemental e de Grao Profesional, o centro organizará audicións públicas de alumnos/as que se celebrarán de forma continuada ao longo do curso.

O centro organizará dous ou tres períodos de audicións anuais, nas que o alumnado deberá participar como mostra do traballo realizado na clase, interpretando a ou as obras que o/a seu/súa profesor/a lle asigne, sexa en grupo ou como solista.

8.4. Outros

O centro colabora con entidades públicas e privadas participando en eventos organizados por estes, ou ben polo Concello de Vilagarcía de Arousa a través dos distintos departamentos ou Concellerías. O profesorado poderá propoñer alumnado para a súa inclusión nestas actividades.



9. Secuenciación por cursos

A continuación desenvólvese a programación didáctica de Piano Complementario do grao profesional por cursos.

9.1. Curso: 3º de grao profesional

9.1.1. Obxectivos

- Iniciarse no estudo e a práctica do piano, como valioso e útil elemento na súa formación global como músico.
- Desenvolver as capacidades de expresión e percepción a través dun novo medio.
- Coñecer as características e posibilidades sonoras do instrumento.
- Desenvolver, de xeito adecuado a este nivel, a capacidade de comprensión polifónica e contrapuntística e a súa realización práctica sobre o teclado.
- Adquirir un grao de destreza na execución que permita desenvolverse coa maior soltura posible no teclado, en obras da dificultade propia deste primeiro curso.
- Alcanzar progresivamente rapidez de reflexos na lectura a primeira vista.
- Improvisar melodicamente no teclado sobre estruturas harmónicas básicas.
- Coñecer e realizar diferentes tipos de acompañamento sinxelos, adaptándoos a unha estrutura harmónica determinada.
- Inventar motivos melódicos desenrolados a partir dun proceso de pregunta-resposta.

9.1.2. Contidos

Contidos xerais:

- Posición “Base” na execución pianística.
- Percepción interna da propia relaxación e da utilización consciente do peso do brazo.
- Desenvolvemento da técnica dixital (independencia, coordinación, velocidade, forza e resistencia nos movementos articulares dos dedos).
- Desenvolvemento da técnica braquial (caída e lanzamento de antebrazo e brazo, movementos de rotación da man, desprazamentos laterais...).
- Principios de dixitación pianística.
- Práctica dos diversos modos de pulsación e ataque en función da dinámica, o



fraseo e o sentido musical.

- Coñecemento do instrumento.
- Coñecemento dos pedais e as súas funcións.
- Interpretación de obras a dúas ou catro mans.
- Lectura harmónica (acordes e as súas inversións, enlaces dos mesmos, modelos de acompañamento diversos adaptados a cada estrutura).
- Lectura contrapuntística.
- Lectura de partituras a primeira vista.
- Realización de acompañamentos de melodías instrumentais ou vocais.
- Elaboración de melodías e acompañamentos sobre estruturas harmónicas dadas.
- Análise harmónica de fragmentos sinxelos de música para teclado. Contidos específicos:

Técnica:

- Adquisición e desenvolvemento de hábitos de postura e relaxación axeitados á execución pianística (brazo, antebrazo, man, etc.)
- Dixitación de escalas e acordes básicos.
- Articulacións (legato, staccato, portato, etc.).
- Diferenciación dinámica básica (piano-forte).
- Nocions básicas de fraseo.
- Nocions básicas de pedalización.

Lectura a Vista:

- A dúas claves (Sol e Fa en cuarta liña), con valores longos e ámbito reducido para ambas mans.
- Tonalidades traballadas no apartado de acompañamento e improvisación.
- Alternancia na participación de ambas mans.
- Lectura harmónica: melodías con acompañamentos sinxelos.
- Lectura contrapuntística: movementos paralelos e contrarios.

Acompañamento e Improvisación:

- Cifrado funcional.
- Graos tonais (I, IV, V e V7).



- Enlaces harmónicos.
- Estructuras harmónicas de catro e oito compases: I-I-V-I/I-V-V-I/I- IV-V-I/I-I-V-V/V-V-I-I-/IV-I-V-I, etc.
- Frase, semifrase. Análise de partituras sinxelas de pouca extensión.
- Acompañamento de melodías nas tonalidades citadas, desenvolvendo patróns rítmicos de acompañamento sinxelos a dúas mans e coa man esquerda soa, empregando os graos sinalados.
- Tonalidades: DoM-SolM-ReM-FaM e os seus relativos menores.
- Improvisación melódica con notas reais. Improvisación coa escala pentatónica.
- Inicio á utilización das notas de adorno (nota de paso, floreo, apoiatura)
- Iniciación ao cifrado americano.
- Composición de pequenas pezas con formas simples en base a estruturas harmónicas dadas.
- Achegamento ao transporte dende a comprensión harmónica.

Interpretación:

- Estudo de pequenas pezas de diversos estilos adecuadas ó nivel deste curso.

9.1.3. Criterios de avaliación

- Ler textos a primeira vista.
- Mostrar nos estudos e obras a capacidade de aprendizaxe progresiva individual.
- Interpretar obras de acordo cos criterios de estilo correspondentes.
- Actuar como membro dun grupo e manifestar a capacidade de tocar ao mesmo tempo que escoita e se adapta ao resto dos instrumentos.
- Chegar a través da análises á estrutura harmónica interna dun fragmento de partitura para teclado.
- Redución harmónica dun fragmento sinxelo de música escrita para un instrumento polifónico.
- Lectura simplificada de obras ou fragmentos con disposicións harmónicas tipicamente pianísticas.
- Interpretación dunha partitura participando dentro dun grupo de instrumentos ou acompañando a un/unha solista.



9.1.3.1. Mínimos esixibles

- Interpretar 6 pezas/obras de pequeno formato ou 3 de maior formato adecuadas ao nivel deste curso.
- Acompañar melodías nas tonalidades e con estruturas harmónicas esixidas nos contidos do curso.
- Ler a vista nas tonalidades segundo os contidos esixidos do curso.

9.1.4. Recursos didácticos

Repertorio orientador:

Este Departamento non establece ningún texto ou repertorio como obrigatorio, deixando a criterio de cada profesor/a os máis adecuados tendo en conta esta programación didáctica e as peculiaridades e necesidades de cada alumno/a.

- **Piano Complementario. 4 Vol. I, II, III, IV. Emilio Molina.**
- **Piano Práctico. 1º A, 1º B, 2º A, 2º B. A. Sánchez Peña.**
- **El Piano. Tchokov-Gemiu**
- **Método Europeo vol. 1, 2 y 3. F. Emonts**
- **De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan**
- **Mikrokosmos I, II y III. B. Bartok**
- **Piezas fáciles, OP. 39, Op.. 89. Kabalevski**
- **Una docena al día. Edna Mae Burnam**
- **Los cinco dedos, Op. 777. C. Czerny**
- **Estudos Op.. 599. C. Czerny**
- **Cuadernos de Adriana. Antón García Abril**
- **Estudos. Duvernoy**
- **Estudos Op. 100. Burgmuller**
- **De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan**
- **For Children.B. Bartok**
- **Álbum de Ana Magdalena Bach**
- **Sonatinas.Clementi**
- **Estudos. Burgmuller**
- **Álbum de la juventud Op.68. Schumann**



- **Álbum de la juventud. Tchaikovski**
- **25 estudios fáciles para piano Op. 100 Burgmuller. Análisis y metodología de trabajo (E. Molina)**
- **Basic Jazz. Piano a 4 manos. (2 Vol.)Manel Camp**
- **Ejercicios para piano complementario. 4 vol. Eva. M. Gómez Gutiérrez**
- **El piano. Improvisación y acompañamiento. 3 vol. E. Molina**
- **Improvisación al piano. 2 vol. E. Molina**
- **Pequeño compositor. 2 vol. Isabel Medina**
- **Método de Piano Complementario .Luís García Vegas**



9.2. Curso: 4º de grao profesional

9.2.1. Obxectivos

- Ampliar os coñecementos teóricos e prácticos adquiridos nesta materia durante o primeiro curso.
- Desenvolver as capacidades de expresión e percepción co instrumento.
- Coñecer as características e posibilidades sonoras do instrumento
- Desenvolver, de modo axeitado a este nivel, a capacidade de comprensión polifónica e contrapuntística e a súa realización práctica sobre o teclado.
- Adquirir un grao de destreza na execución que permita desenvolverse coa maior soltura posible no teclado, en obras da dificultade propia deste segundo curso.
- Potenciar a habilidade na lectura a primeira vista.
- Improvisar no teclado sobre estruturas harmónicas básicas.
- Coñecer e realizar diferentes tipos de acompañamento sinxelos, adaptándoos a unha estrutura harmónica determinada.
- Inventar motivos melódicos desenrolados a partir dun proceso de pregunta-resposta.
- Interpretar obras de características e estilos diferentes.
- Integrase en dúos ou ben como acompañante de formacións instrumentais e/ou vocais, coa esixencia dunha perfecta adaptación musical cos/as compañeiros/as.

9.2.2. Contidos

Contidos xerais:

- Principios básicos da técnica pianística.
- Percepción interna da propia relaxación e da utilización consciente do peso do brazo.
- Desenvolvemento da técnica dixital (independencia, coordinación, velocidade, forza e resistencia nos movementos articulares dos dedos).
- Desenvolvemento da técnica braquial (caída e lanzamento de antebrazo e brazo, movementos de rotación da man, desprazamentos laterais...).

Principios de dicitación pianística.

- Práctica dos diversos modos de pulsación e ataque en función da dinámica, fraseo e o sentido musical.
- Coñecemento do instrumento.
- Coñecemento dos pedais e as súas funcións.



- Interpretación de obras a dúas ou catro mans.
- Lectura harmónica (acordes e as súas inversións, enlaces dos mesmos, modelos de acompañamento diversos adaptados a cada estrutura).
- Lectura contrapuntística.
- Lectura de partituras a primeira vista.
- Realización de acompañamentos de melodías instrumentais ou vocais.
- Elaboración de melodías e acompañamentos sobre estruturas harmónicas dadas.
- Análise harmónica de fragmentos sinxelos de música para teclado. Contidos específicos:

Técnica:

- Adquisición e desenvolvemento de hábitos de postura e relaxación axeitados á execución pianística (brazo, antebrazo, mano, etc.)
- Dixitación de escalas e acordes nas tonalidades empregadas.
- Ampliación no traballo coas articulacións: sfz, ^, -, etc..
- Diferenciación dinámica (pp-p-mp-mf-f-ff).
- Traballo con outros elementos expresivos como ritardandos, crescendos, diminuentos, etc.
- Nocions básicas de fraseo.
- Nocions básicas de pedalización.

Lectura a Vista:

- Profundización na práctica da lectura a vista nun ámbito reducido.
- Simultaneidade na participación das mans.
- Lectura harmónica :melodías acompañadas con acordes despregados na man esquerda (baixo de Alberti, arpexos, etc.)
- Tonalidades traballadas noutros apartados.
- Lectura contrapuntística: movementos paralelos e contrarios; máis de unha voz en cada man, en fragmentos breves.

Acompañamento e improvisación:

- Acordes I-V-II-VI-V7.
- Enlaces harmónicos: Traballar as tres posicións do acorde cos enlaces harmónicos derivados de elas. Inicio ao traballo con inversións (primeira inversión na dominante). Inicio ao uso das dominantes secundarias (V/V).
- Desenvolvemento de patróns rítmicos de acompañamento a dúas mans e coa man esquerda soa.
- Estructuras harmónicas de 8 e 16 compases.
- Patróns rítmicos de complexidade crecente: figuracións en corcheas, baixos de Alberti, arpexos, etc.



- Novas tonalidades: LaM-MiM-Mib-Sib e os seus relativos menores.
- Análises formal de obras de maior duración: Formas binarias: A- B. Formas ternarias: A-B-A.
- Improvisación melódica: Emprego de motivos melódicos con notas estranas (notas de paso, floreos e apoiaturas) e a súa adaptación por transporte e por enlace harmónico.
- Ampliación do traballo co cifrado americano: Repertorio de música tradicional (folclórico). Repertorio de música pop-rock.
- Traballo de dedución melódico-harmónica a través da audición, de pezas do repertorio popular en xeral e a súa interpretación.
- Composición de pequenas pezas con formas simples en base a estruturas harmónicas dadas.
- Achegamento ao transporte. Transporte de pequenos fragmentos ou pezas de pouca dificultade a distintos intervalos, baseándose na comprensión harmónica.
- Interpretación:
- Estudo de pequenas pezas de diversos estilos adecuadas ó nivel deste curso.

9.2.3. Criterios de avaliación

- Ler textos a primeira vista.
- Mostrar nos estudos e obras a capacidade de aprendizaxe progresiva individual.
- Interpretar obras de acordo cos criterios de estilo correspondentes.
- Actuar como membro dun drupo e manifestar a capacidade de tocar ao mesmo tempo que escoita e se adapta ao resto dos instrumentos.
- Chegar a través da análise á estrutura harmónica interna dun fragmento de partitura para teclado.
- Redución harmónica dun fragmento sinxelo de música escrita para un instrumento polifónico.
- Lectura simplificada de obras ou fragmentos con disposicións harmónicas típicas pianísticas.
- Interpretación dunha partitura participando dentro dun grupo de instrumentos ou acompañando a un/unha solista.

9.2.3.1. Mínimos esixibles

- Interpretar 6 pezas/obras de pequeno formato ou 3 de maior formato adecuadas ao nivel deste curso.
- Acompañar melodias nas tonalidades e con estruturas harmónicas esixidas nos contidos do curso.



– Leer a vista nas tonalidades segundo os contidos esixidos do curso.

9.2.4. Recursos didácticos

Piano Complementario. 4 Vol. I, II, III, IV. Emilio Molina.

Piano Práctico. 1º A, 1º B, 2º A, 2º B. A. Sánchez Peña.

El Piano. Tchokov-Gemiu

Método Europeo vol. 1, 2 y 3. F. Emonts

De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan

Mikrokosmos I, II y III. B. Bartok

Piezas fáciles, OP. 39, Op.. 89. Kabalevski

Una docena al día. Edna Mae Burnam

Los cinco dedos, Op. 777. C. Czerny

Estudios Op.. 599. C. Czerny

Cuadernos de Adriana. Antón García Abril

Estudios. Duvernoy

Estudios Op. 100. Burgmuller

De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan

For Children.B. Bartok

Álbum de Ana Magdalena Bach

Sonatinas.Clementi

Estudios.Burgmuller



9.3. Curso: 5º de grao profesional

9.3.1. Obxectivos

- Ampliar os coñecementos teóricos e prácticos adquiridos nesta materia durante os cursos anteriores.
- Desenvolver as capacidades expresivas e perceptivas.
- Ampliar o coñecemento das características e posibilidades sonoras do instrumento.
- Desenvolver, de xeito adecuado a este nivel, a capacidade de comprensión polifónica e contrapuntística e a súa realización práctica sobre o teclado.
- Adquirir un grao de destreza na execución que permita desenvolverse coa maior soltura posible no teclado, en obras da dificultade propia deste curso.
- Potenciar a habilidade na lectura a primeira vista.
- Improvisar no teclado sobre estruturas harmónicas dadas.
- Coñecer e realizar diferentes tipos de acompañamento, adaptándoos a unha estrutura harmónica determinada.
- Inventar motivos melódicos desenrolados a partir dun proceso de pregunta-resposta.
- Interpretar obras de características e estilos diferentes.
- Integrarse en dúos ou ben como acompañante de formacións instrumentais e/ou vocais, coa esixencia dunha perfecta adaptación musical cos/as seus/súas compañeiros/as.

9.3.2. Contidos

- Principios básicos da técnica pianística.
- Percepción interna da propia relaxación e da utilización consciente do peso do brazo.
- Desenvolvemento da técnica dixital (independencia, coordinación, velocidade, forza e resistencia nos movementos articulares dos dedos).
- Desenvolvemento da técnica braquial (caída e lanzamento de antebrazo e brazo, movementos de rotación da man, desprazamentos laterais...).
- Principios de dixitación pianística.
- Práctica dos diversos modos de pulsación e ataque en función da dinámica, o fraseo e o sentido musical.
- Coñecemento do instrumento.



- Coñecemento dos pedais e as súas funcións.
- Interpretación de obras a dúas ou catro mans.
- Lectura harmónica (acordes e as súas inversións, enlaces dos mesmos, modelos de acompañamento diversos adaptados a cada estrutura).
- Lectura contrapuntística.
- Lectura de partituras a primeira vista.
- Realización de acompañamentos de melodías instrumentais ou vocais.
- Elaboración de melodías e acompañamentos sobre estruturas harmónicas dadas.
- Análise harmónica de fragmentos sinxelos de música para teclado.

Contidos específicos:

Técnica

- Ampliación dos recursos técnicos traballados durante os dous cursos anteriores según os diferentes estilos e épocas.
- Significado das indicacións dinámicas e as articulacións segundo o estilo.
- Canalización a través do fraseo axeitado das diferentes tensións/distensións musicais (provocadas polo ritmo, harmonía, progresións, etc.) da partitura.
- Escalas e os arpejos nas tonalidades traballadas no apartado de acompañamento e improvisación.

Lectura a vista

- Ampliación do ámbito.
- Lectura de partituras de complexidade crecente previo análisis e comprensión das mesmas.
- Acompañamento e improvisación
- Acordes: todos os graos.
- Acordes de 7^a sobre acordes diferentes ao V.
- Enlaces harmónicos: Ampliación no emprego das inversións. Acordes de 6/4 cadencial. Ampliación no uso das dominantes secundarias. Estructuras harmónicas a partir de 8 compases: Estructuras de Blues e Rock. Estructuras de enlaces por cuartas.
- Patrones rítmicos de complexidade crecente.
- Novas tonalidades: SiM-Fa#-Reb-Lab e os seus relativos menores.
- Formas: análisis formal de sonatinas e rondós.
- Improvisación melódica de dificultade crecente.
- Emprego de escalas modales. Relación escala-acorde sobre cifrado americano.



- Emprego do cifrado americano sobre “Standards” de jazz a través de un guión melódico.
- Composición de pezas con formas simples en base a estruturas harmónicas dadas.
- Ampliación do traballo de transporte baseado na comprensión tonal. Interpretación:
- Estudo de obras de diversos estilos axeitadas ó nivel deste terceiro curso, nas que se abordarán problemas relativos ó fraseo, planos sonoros, distinción de voces en polifonía, dinámicas, etc.

9.3.3.Criterios de avaliación

- Ler textos a primeira vista.
- Mostrar nos estudos e obras a capacidade de aprendizaxe progresiva individual.
- Interpretar obras de acordo cos criterios de estilo correspondentes.
- Actuar como membro dun drupo e manifestar a capacidade de tocar ao mesmo tempo que escoita e se adapta ao resto dos instrumentos.
- Chegar a través da análise á estrutura harmónica interna dun fragmento de partitura para teclado.
- Redución harmónica dun fragmento sinxelo de música escrita para un instrumento polifónico.
- Lectura simplificada de obras ou fragmentos con disposicións harmónicas típicamente pianísticas.
- Interpretación dunha partitura participando dentro dun grupo de instrumentos ou acompañando a un/unha solista.

9.3.3.1.Mínimos esixibles

- Interpretar 6 pezas/obras de pequeno formato ou 3 de maior formato adecuadas ao nivel deste curso.
- Acompañar melodias nas tonalidades e con estruturas harmónicas esixidas nos contidos do curso.
- Ler a vista nas tonalidades segundo os contidos esixidos do curso.

9.3.4.Recursos didácticos

Repertorio orientador

- **Piano Complementario. 4 Vol. I, II, III, IV. Emilio Molina.**
- **Piano Práctico. 1º A, 1º B, 2º A, 2º B. A. Sánchez Peña.**
- **El Piano. Tchokov-Gemiu**
- **Método Europeo vol. 1, 2 y 3. F. Emonts**



- De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan
- Mikrokosmos I, II y III. B. Bartok
- Piezas fáciles, OP. 39, Op.. 89. Kabalevski
- Una docena al día. Edna Mae Burnam
- Los cinco dedos, Op. 777. C. Czerny
- Estudios Op.. 599. C. Czerny
- Cuadernos de Adriana. Antón García Abril
- Estudios. Duvernoy
- Estudios Op. 100. Burgmuller
- De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan
- For Children.B. Bartok
- Álbum de Ana Magdalena Bach
- Sonatinas.Clementi
- Estudios. Burgmuller
- Álbum de la juventud Op.68. Schumann
- Álbum de la juventud. Tchaikovski
- 25 estudios fáciles para piano Op. 100 Burgmuller. Análisis y metodología de trabajo (E. Molina)
- Basic Jazz. Piano a 4 manos. (2 Vol.)Manel Camp
- Ejercicios para piano complementario. 4 vol. Eva. M. Gómez Gutiérrez
- El piano. Improvisación y acompañamiento. 3 vol. E. Molina
- Improvisación al piano. 2 vol. E. Molina
- Pequeño compositor. 2 vol. Isabel Medina
- Método de Piano Complementario .Luís García Vegas



9.4. Curso: 6º de grao profesional

9.4.1. Obxectivos

- Ampliar os coñecementos teóricos e prácticos adquiridos nesta materia durante os cursos anteriores.
- Desenvolver as capacidades expresivas e perceptivas.
- Ampliar o coñecemento das características e posibilidades sonoras do piano.
- Desenvolver, de xeito adecuado a este nivel, a capacidade de comprensión polifónica e contrapuntística e a súa realización práctica sobre o teclado.
- Adquirir un grao de destreza na execución que permita desenvolverse coa maior soltura posible no teclado, en obras da dificultade propia deste curso.
- Potenciar a habilidade na lectura a primeira vista.
- Improvisar no teclado sobre estruturas harmónicas dadas.
- Coñecer e realizar diferentes tipos de acompañamento, adaptándoos a unha estrutura harmónica determinada.
- Inventar motivos melódicos desenrolados a partir dun proceso de pregunta-resposta.
- Interpretar obras de características e estilos diferentes.
- Integrarse en dúos ou ben como acompañante de formacións instrumentais e/ou vocais, coa esixencia dunha perfecta adaptación musical cos/as seus/súas compañeiros/as.

9.4.2. Contidos

Contidos xerais

- Principios básicos da técnica pianística.
- Percepción interna da propia relaxación e da utilización consciente do peso do brazo.
- Desenvolvemento da técnica dixital (independencia, coordinación, velocidade, forza e resistencia nos movementos articulares dos dedos).
- Desenvolvemento da técnica braquial (caída e lanzamento de antebrazo e brazo, movementos de rotación da man, desprazamentos laterais...).
- Principios de dicitación pianística.
- Práctica dos diversos modos de pulsación e ataque en función da dinámica, o fraseo e o sentido musical.
- Coñecemento do instrumento.



- Coñecemento dos pedais e as súas funcións.
- Interpretación de obras a dúas ou catro mans.
- Lectura harmónica (acordes e as súas inversións, enlaces dos mesmos, modelos de acompañamento diversos adaptados a cada estrutura).
- Lectura contrapuntística.
- Lectura de partituras a primeira vista.
- Realización de acompañamentos de melodías instrumentais ou vocais.
- Elaboración de melodías e acompañamentos sobre estruturas harmónicas dadas.
- Análise harmónica de fragmentos sinxelos de música para teclado

Contidos específicos:

Técnica

- Ampliación dos recursos técnicos traballados durante os cursos anteriores.
- Traballaranse as Escalas e os arpejos en todas as tonalidades.
- Emprego de recursos técnicos de certa complexidade como oitavas ou notas dobres en fragmentos breves.
- Perfeccionamento do fraseo e dos conceptos estilísticos.

Lectura a Vista:

- Práctica da lectura a vista de carácter harmónico e contrapuntístico.

– Acompañamento e improvisación:

- Acordes: Todos os graos. Acordes de 7ª sobre todos o graos; de 7ª de sensible e 7ª disminuída e as súas inversións. Acordes de 9ª. Dominantes secundarias e as súas inversións.
- Estructuras harmónicas: Series de 7ªs dominantes e diatónicas. Procesos modulantes. Coñecemento e práctica de estruturas de obras coñecidas.
- Patróns rítmicos de complexidade crecente sobre estruturas rítmicas traballadas:
- Ritmos de música pop-rock, latina, popular, jazz, etc..
- Tonalidades: todas.
- Análise formal e interpretación de pezas sinxelas para o seu instrumento con acompañamento de piano.
- Profundización no manexo do cifrado americano.
- Composición de pezas con formas simples en base a estruturas harmónicas dadas.
- Improvisación melódica sobre escalas modais.
- Transporte de pezas ou fragmentos de dificultade crecente, a distintos intervalos,



baseándose na comprensión interna da composición musical.

– **Novas grafías e linguaxes musicais:**

- Introducción e achegamento á escritura actual e a súa simboloxía.
- Improvisación e creación de pezas empregando estas grafías.

– **Interpretación:**

- Estudo de obras de diversos estilos axeitadas ó nivel.

9.4.3. Criterios de avaliación

- Ler textos a primeira vista.
- Mostrar nos estudos e obras a capacidade de aprendizaxe progresiva individual.
- Interpretar obras de acordo cos criterios de estilo correspondentes.
- Actuar como membro dun drupo e manifestar a capacidade de tocar ao mesmo tempo que escoita e se adapta ao resto dos instrumentos.
- Chegar a través da análise á estrutura harmónica interna dun fragmento de partitura para teclado.
- Redución harmónica dun fragmento sinxelo de música escrita para un instrumento polifónico.
- Lectura simplificada de obras ou fragmentos con disposicións harmónicas típicas pianísticas.
- Interpretación dunha partitura participando dentro dun grupo de instrumentos ou acompañando a un/unha solista.

9.4.3.1. Mínimos esixibles

- Interpretar 6 pezas/obras de pequeno formato ou 3 de maior formato adecuadas ao nivel deste curso.
- Acompañar melodias nas tonalidades e con estruturas harmónicas esixidas nos contidos do curso.
- Leer a vista nas tonalidades segundo os contidos esixidos do curso.

9.4.4. Recursos didácticos

- **Piano Complementario. 4 Vol. I, II, III, IV. Emilio Molina.**
- **Piano Práctico. 1º A, 1º B, 2º A, 2º B. A. Sánchez Peña.**
- **El Piano. Tchokov-Gemiu**
- **Método Europeo vol. 1, 2 y 3. F. Emonts**
- **De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan**



- **Mikrokosmos I, II y III. B. Bartok**
- **Piezas fáciles, OP. 39, Op.. 89. Kabalevski**
- **Una docena al día. Edna Mae Burnam**
- **Los cinco dedos, Op. 777. C. Czerny**
- **Estudios Op.. 599. C. Czerny**
- **Cuadernos de Adriana. Antón García Abril**
- **Estudios. Duvernoy**
- **Estudios Op. 100. Burgmuller**
- **De Bach a Stravinsky. A. Zipilivan**
- **For Children.B. Bartok**
- **Álbum de Ana Magdalena Bach**
- **Sonatinas.Clementi**
- **Estudios. Burgmuller**
- **Álbum de la juventud Op.68. Schumann**
- **Álbum de la juventud. Tchaikovski**
- **25 estudios fáciles para piano Op. 100 Burgmuller. Análisis y metodología de trabajo (E. Molina)**
- **Basic Jazz. Piano a 4 manos. (2 Vol.)Manel Camp**
- **Ejercicios para piano complementario. 4 vol. Eva. M. Gómez Gutiérrez**
- **El piano. Improvisación y acompañamiento. 3 vol. E. Molina**
- **Improvisación al piano. 2 vol. E. Molina**
- **Pequeño compositor. 2 vol. Isabel Medina**
- **Método de Piano Complementario .Luís García Vegas**



10. Procedementos de avaliación e seguimento da programación didáctica

Seguindo as instrucións que se recollen no artigo 2º da orde do 8 de Febreiro de 2008 pola que se regula a avaliación e cualificación do alumnado que cursa as ensinanzas profesionais de música na Comunidade Autónoma de Galicia, e que indican que “[...]a avaliación terá un carácter formativo e orientador do proceso educativo e proporcionará unha información constante que permita mellorar tanto os procesos coma os resultados da intervención educativa[...]”, este departamento leva a cabo unha tripla avaliación: do proceso de aprendizaxe (que se desenvolveu no apartado correspondente de cada curso), da programación didáctica e da nosa labor docente.

O seguimento e avaliación das programacións será rexistrado por cada docente e tratado nas reunións periódicas do departamento, quedando constancia na acta daquelas desviacións e modificacións acordadas. Estas ideas e propostas de mellora serán incluídas na memoria final do departamento, xa que servirán de base para a elaboración da programación didáctica do vindeiro curso.

Por outra banda, a misión da Comisión de Coordinación Pedagóxica será a de garantir que as programacións didácticas dos distintos departamentos presenten coherencia secuencial entre todas elas, e indicar, se é o caso, as modificacións pertinentes que deberán ser realizadas polos departamentos.

Dende o Departamento da materia para avaliar a nosa programación didáctica teremos en conta os seguintes aspectos:

- **Obxectivos:** Adecuación ás necesidades específicas do alumnado e do Proxecto Educativo do Centro
- **Contidos:** Validez na súa elección con respecto aos obxectivos expostos e adecuación ao nivel do alumnado
- **Actividades:** Atención á diversidade das capacidades e adecuación aos intereses do alumnado e aos seus ritmos de aprendizaxe
- **Criterios metodolóxicos:** A adecuación e coherencia dos mesmos
- **Os medios e recursos:** Avaliación dos criterios para a elección dos medios e recursos didácticos e a súa adecuación aos obxectivos propostos.
- **A avaliación:** Comprobarase a idoneidade e a adecuación entre criterios de avaliación, técnicas e procedementos, así como entre os criterios de avaliación, contidos e obxectivos
- **Alumnado:** A relación co alumnado, ademais do clima de convivencia e traballo.



11.Procedementos para realizar a avaliación interna do departamento

Do mesmo xeito que se indica no punto anterior, a avaliación do labor docente supón un dos tres elementos a avaliar dentro do noso sistema educativo xunto co proceso de aprendizaxe e a programación didáctica.

Será misión do profesorado realizar a análise dos datos que obteña trala avaliación do alumnado e da programación didáctica para realizar as diferentes adaptacións ou adecuacións das estratexias metodolóxicas co fin de mellorar os resultados acadados.

Para levar a cabo este proceso contarase tamén coa análise das enquisas de satisfacción do alumnado como vía alternativa ás clases para obter datos directos relativos á súa función.

Nas reunións do departamento trataranse todos estes puntos ademais dos que o profesorado considere relevantes, sen descoidar aspectos como os recursos materiais e persoais dos que dispón o propio departamento para ofrecer unha ensinanza de calidade, trasladando á Comisión de Coordinación Pedagóxica todo aquilo que se estime oportuno.



12.ANEXOS

12.1. Probas de acceso a outros cursos do grao profesional (4º,5º e 6º cursos)

12.1.1.Normativa Xeral

(Extracto do Decreto 203/2007, do 27 de setembro, polo que se establece o currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música)

Artigo 12º.-Acceso a outros cursos

Poderase acceder a calquera outro curso das ensinanzas profesionais sen ter cursado os anteriores sempre que, a través dunha proba, a persoa aspirante demostre posuír os coñecementos necesarios para cursar con aproveitamento as ensinanzas correspondentes.

A Consellería de Educación e Ordenación Universitaria deberá regular o procedemento de acceso a calquera outro curso, que se axustará ao disposto nos puntos seguintes.

Esta proba constará de dous exercicios:

1.Interpretación, no instrumento, de tres obras de diferentes estilos, do nivel correspondente ao curso inmediatamente anterior ao que se opte, e das cales, como mínimo, unha deberá interpretarse de memoria. Este exercicio cualificarase de cero a dez puntos, e cumprirá una cualificación mínima de cinco puntos para o superar.

2.Exercicio teórico-práctico para valorar os coñecementos das materias dos cursos anteriores a que se opte. Este exercicio cualificarase de cero a dez puntos, e cumprirá una cualificación mínima de cinco puntos para o superar.

A puntuación definitiva da proba citada nos puntos anteriores será a media ponderada da cualificación obtida en ambos os exercicios. Para estes efectos ponderarase o primeiro deles nun 70 por cento, e o segundo nun 30 por cento.

A superación da proba de acceso faculta exclusivamente para se matricular no curso académico en que fose convocada.

(Extracto da Orde do 28 de xullo de 2008 pola que se regulan as probas de acceso ás ensinanzas profesionais de música dispostas no Decreto 203/2007, do 27 de setembro, polo que se establece o currículo das ensinanzas profesionais de réxime especial de música)

Capítulo III. PROBAS DE ACCESO

Artigo 9º.-

Os/As aspirantes deberán presentarse para a realización de cada exercicio



provistos do DNI ou documento fidedigno acreditativo da súa identidade e do xustificante da matrícula, así como das partituras orixinais para a súa interpretación perante o tribunal. No caso de que a proba de acceso requira da participación dalgún tipo de acompañamento musical, ben sexa pianístico ou para música de cámara, este correrá a cargo do/a aspirante á praza.

12.1.2. Acceso ao 4º curso do grao profesional

Exame

1. O/A aspirante deberá presentar ao tribunal dúas pezas de piano de libre elección, con criterios de estilo e execución axeitadas, das cales o tribunal seleccionará unha para a súa interpretación. Preténdese constatar a capacidade técnica do/a alumno/a na interpretación pianística, e tamén avaliar os seus coñecementos interpretativos.
2. O/A aspirante deberá realizar no piano unha improvisación en modo maior cunha estrutura harmónica dada na que poderá atopar os seguintes grados da escala: I, IV, V.

Esta proba cualificarase de cero a dez puntos, sendo precisa unha cualificación mínima de cinco puntos para superala.

12.1.3. Acceso ao 5º curso do grao profesional

Exame

Esta proba consistirá no seguinte:

1. O/A aspirante deberá presentar ao tribunal dúas pezas de piano de libre elección, escollidas do repertorio orientador do curso anterior ao que se desexa acceder, con criterios de estilo e execución axeitadas, das cales o tribunal seleccionará unha para a súa interpretación. Preténdese constatar a capacidade técnica do/a alumno/a na interpretación pianística, e tamén avaliar os seus coñecementos interpretativos.
2. O/A aspirante deberá realizar no piano unha improvisación, que poderá estar en modo maior ou menor, cunha estrutura harmónica dada na que poderá atopar todos os grados da escala e a cadencia andaluza.
3. O/A aspirante deberá realizar un patrón rítmico de acompañamento cun axeitado enlace harmónico a unha melodía popular ou clásica seleccionada polo tribunal.

Esta proba cualificarase de cero a dez puntos, sendo precisa unha cualificación mínima de cinco puntos para superala.

Unha vez obtidos os resultados das probas doutras materias que o/a aspirante deba realizar, a proba complementaria suporá no seu conxunto un total do 30 % da nota final.



12.1.4. Acceso ao 6º curso do grao profesional

Proba complementaria.

Esta proba consistirá no seguinte:

1. O/A aspirante deberá presentar ao tribunal dúas pezas de piano de libre elección, escollidas do repertorio orientador do curso anterior ao que se desexa acceder, con criterios de estilo e execución axeitadas, das cales o tribunal seleccionará unha para a súa interpretación. Preténdese constatar a capacidade técnica do/a alumno/a na interpretación pianística, e tamén avaliar os seus coñecementos interpretativos.
2. O/A aspirante deberá realizar no piano unha improvisación, que poderá estar en modo maior ou menor, cunha estrutura harmónica dada na que poderá atopar todos os grados da escala, a cadencia andaluza, a dominante da dominante, o acorde de 7ª diminuída e a 6ª e 4ª cadencial.
3. O/A aspirante deberá realizar un patrón rítmico de acompañamento cun axeitado enlace harmónico a unha melodía popular ou clásica seleccionada polo tribunal.

Esta proba cualificarase de cero a dez puntos, sendo precisa unha cualificación mínima de cinco puntos para superala.

Unha vez obtidos os resultados das probas doutras materias que o/a aspirante deba realizar, a proba complementaria suporá no seu conxunto un total do 30 % da nota final.

Criterios de avaliación das probas de acceso

- Mostrar nos estudos e obras interpretados a capacidade de aprendizaxe individual.
- Interpretar obras de acordo cos criterios de estilo correspondentes.
- Realizar correctamente no piano a improvisación solicitada polo tribunal e seguindo as indicacións que se faciliten ao/á aspirante.
- Realizar correctamente un patrón rítmico de acompañamento de acordo coa formulación realizada polo tribunal.